

Євтушенко Н. І.,

старший викладач кафедри перекладу

Державного вищого навчального закладу «Приазовський державний технічний університет»

КАЛАМБУР ЯК КОМПОНЕНТ СИТУАТИВНОГО ГУМОРУ В ОПОВІДАННЯХ О. ГЕНРІ

Анотація. У запропонованій статті представлено аналіз використання каламбуру в коротких оповіданнях О. Генрі. Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених основним характеристикам категорії гумору в мовознавстві, доводить зацікавленість багатогранністю гумору, який є невід'ємною вагомою компонентою спілкування. Специфічність американського гумору та його типові властивості зумовлені значним чином історичним розвитком Сполучених Штатів Америки. Використання каламбурних контекстів у текстах коротких оповідань необхідне для вивчення з погляду здійснення когнітивного впливу через систему задіяних мовних засобів, через емотивний потенціал. У роботі представлено визначення каламбуру, який є компонентом ситуативного гумору, розглянуто основні функції каламбуру у згаданих оповіданнях, зазначено основні характеристики категорії гумору, засоби його реалізації в мовленні, висвітлено загальні характеристики жанру *коротке оповідання*, розглянуто мовленнєві засоби реалізації каламбурів. «Каламбур» і «гра слів» у цій статті розглядаються як взаємозамінні поняття. Каламбур у цій розвідці розуміється як гумористичне використання слова або фрази, яка має декілька значень або звучить як інше слово. У дослідженні представлено функції каламбуру: розважальна (релаксаційна), фатична, регулятивна, атрактивна, критична, ілюстративна, естетична, гедоністична й ін. Гумор визначено як певний суб'єктивний психоментальний феномен. Серед особливих ознак коротких оповідань вищезгаданого автора виокремлено лаконічність та інтегруюче навантаження на текст. Ситуативний гумор виявляють у гумористичних описах різних персонажів, особливостей їхньої поведінки або різноманітних ситуацій. Інконгруентність формується за допомогою використання мовленнєвих засобів каламбуру та зевгми. У роботі зазначено, що сприйняття гумористичного повідомлення є індивідуальним процесом. Значну увагу приділено експресивності й образності як важливим засобам гумористичної репрезентації в текстах.

Ключові слова: каламбур, мовна гра, гумор, ситуативний гумор, коротке оповідання, функції каламбуру, зевгма.

Постановка проблеми. Передусім варто зазначити, що коли ми представимо думку А. Болдиревої, а саме: «Гумор – невід'ємна частина людського існування, важливий компонент комунікації» [2, с. 3], яка підтримується багатьма лінгвістами, тоді підкреслимо, що гумор, засоби його реалізації в мовленні, важливий емотивний та маніпулятивний потенціал, вагомий засіб ефективного спілкування і зараз привертають увагу мовознавстві.

Актуальність представленої роботи зумовлена необхідністю глибшого дослідження особливостей такого явища, як каламбур, який є компонентом ситуативного гумору, основних характеристик категорії гумору в мовознавстві. Використання

каламбурних контекстів у текстах коротких оповідань необхідне для вивчення з погляду здійснення когнітивного впливу через систему задіяних мовних засобів, через емотивний потенціал.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гумор є об'єктом дослідження різних наук: філософії, психології, соціології, логіки, лінгвістики та ін. [2, с. 3]. Таку кількість сфер, у яких зацікавлені вивченням гумору, можна пояснити сучасним міждисциплінарним характером лінгвістичних досліджень, ставлення до якого є неоднозначним. Сьогодні існує багато досліджень цього феномену (П. Бокова, В. Карасик, А. Мартинюк, С. Міхейкіна, В. Самохіна, В. Санніков, О. Шонь та ін). Для нашого дослідження найбільш важливим видається дослідити саме каламбури як складові частини ситуативного гумору.

Мета статті – розглянути сутність каламбуру як важливого компонента ситуативного гумору, його мовленнєву реалізацію, яка представлена в коротких оповіданнях О. Генрі. **Завдання статті** – представити визначення каламбуру, розглянути його основні функції в запропонованих оповіданнях, зазначити основні характеристики категорії гумору, висвітлити загальні характеристики жанру короткого оповідання, розглянути мовленнєві засоби реалізації каламбурів.

Виклад основного матеріалу. На думку В. Самохіної, «сучасний світ неможливо уявити без *Homo Communicans* – людини, що спілкується, <...> *Homo Ridens* – людини, що сміється» [8, с. 3], ця вчена розглядає їх як важливі антропоцентри, зазначаючи, що саме на них будується гумор. Зі свого боку, ми хочемо нагадати про панівну *антропоцентричну парадигму* в мовознавстві, яка зосереджує фокуси дослідження саме на людині, яка здатна переживати різні емоції, для якої важливий гумор.

Як підкреслює В. Самохіна, текстова тканина розглядається в нерозривному зв'язку з ментальними та комунікативно-типологічними умовами створення тексту, із системою когнітивних і прагматичних стратегій, операційних настанов автора гумористичного повідомлення, що взаємодіє з адресатом, з комплексом екстралінгвістичних чинників, які ніби надбудовуються на мовні [7, с. 157]. До того ж поняття «створення гумористичного ефекту» має подвійне тлумачення: воно синонімічне поняттю «породження гумору»; його вважають результатом психоментальної діяльності адресата під час сприйняття гумористичного повідомлення. Виникнення гумористичного ефекту є результатом мозкової діяльності людини, що дає підстави визначити гумор як явище *лінгвокогнітивне* [2, с. 4].

У науковій статті О. Підгрушна зазначає, що *ситуативний гумор* проявляється під час гумористичного опису персонажів, особливостей їхньої поведінки, різних ситуацій. Такий гумор пов'язаний із сюжетом аналізованого твору. Крім того,

ситуативний гумор характеризується широким використанням художніх засобів: епітетів, порівнянь, метафор [6, с. 330]. З іншого боку, *мовний гумор* здатен реалізуватися у грі смислами і формами мовних знаків, отже, це гра слів, каламбури, вставні конструкції, двозначність, омонімія лексичних одиниць. Мовний гумор прив'язаний до контексту [6, с. 330]. У науковій праці О. Шонь [10, с. 8] підкреслює, що термін "short story" можна вживати поруч із терміном «коротке оповідання», навіть більше, саме цей жанр варто розуміти як типовий для втілення американської лінгвокультури.

Слово «каламбур» походить від імені графа Каланбера або Калемберга з Вестфалії, який жив за часів Людовика XIV, або паризького аптекаря Каланбура. До того ж існує цікаве припущення, що поняття бере початок від італійського висловлення "calamo burlare", що означало *жартувати пером* [1, с. 46]. У словниках *каламбур* – гумористичне використання слова або фрази, яка має декілька значень або звучить як інше слово, є синонімом до *гри слів* [11]. Коли каламбур використовують у значенні іменника, це дотепне та смішне використання слова або фрази із двома значеннями або слів з однаковим звучанням, але з різними значеннями. Коли каламбур розглядати у значенні дієслова *to rip*, тоді він має значення *розміштити* або *розважати людей*, використовуючи каламбур [12]. Цей стилістичний прийом має широкий діапазон стилістичного вживання: від розмовної репліки до високого стилю. Але сьогодні науковці підкреслюють, що найбільш традиційною сферою використання каламбуру є художнє мовлення [3, с. 14]. Багато мовознавців можуть погодитися з тим, що важко визначити межу між поняттями *жарт*, *гра слів*, *каламбур* [1, с. 50]. *Мовну гру* варто розуміти як творчий експеримент зі словом, що актуалізує лінгвокреативне мислення, репрезентантом якого є виведення знака зі стандартної ситуації [5]. Гумор у сучасній лінгвістичній науці трактують як дуже складний психоментальний феномен. Гумор, що втілений вербально, є і процесом, і результатом нашої мовної діяльності [2, с. 4]. Гумор здатен відображати за допомогою системи мовних засобів певні явища, які автор вважає комічними. Крім того, це зіставлення різних речей, деталей або предметів, у якому виражено комізм зображуваного [10, с. 9]. Не викликає сумнівів той факт, що американський гумор є явищем специфічним, його типові властивості зумовлені значним чином історичним розвитком Сполучених Штатів Америки. Деякі вчені, зокрема О. Шонь, підкреслюють, що американському гумору властиве перебільшення, надмірність, гротеск [10, с. 7].

Характерними рисами коротких оповідань, які створені О. Генрі, якщо базуватися на аналізі особливостей американського гумору, є концентрованість, компактність, у результаті цього виникає мобільність сюжетних структур. О. Шонь акцентує увагу на тому, що в коротких оповіданнях мовні засоби варто вважати аналітично-інформативними. Зображально-виражальні засоби корелюють на рівні абзацу, надфразової єдності і цілого тексту [10, с. 8]. Особлива зацікавленість саме короткими оповіданнями серед представників різних соціальних груп може бути зумовлена швидким темпом життя, значним цінунням власного часу зокрема.

Лінгвокогнітивний механізм створення *гумористичного ефекту* як особливого різновиду комічного ефекту задіяний тоді, коли адресат сприймає й усвідомлює різні повідомлення комічного характеру [2, с. 12]. Отже, необхідною умовою від-

творення гумору є максимально глибоке розуміння його зв'язку з *контекстом* твору [6, с. 330].

Гумористичні елементи, засновані на компоненті вихідної культури, є найскладнішими для відтворення. До цієї групи, як підкреслює О. Підгрушна, належать ті гумористичні елементи, які потребують від реципієнта додаткових знань про вихідну культуру, без яких функція гумору не реалізується [6, с. 331]. У такому контексті, на нашу думку, варто нагадати про важливість лінгвокультурної специфіки адекватного декодування гумористичних структур, про важливість комплексу фонових знань, етноспецифічної інформації, яка представлена в певному тексті.

Оносемантичний рівень представлено омонімією. Як зазначено вченою С. Міхейкиною, у газетних заголовках каламбурному обігранню піддаються всі типи омонімів. На лексичному рівні найбільш часто вживаними є полісемантичний каламбур, каламбурна антонімія, ономастичний каламбур, прийоми графічної мовної гри. У свою чергу, такий стилістичний засіб, як *полісемантичний каламбур*, заснований на образній метафорі, дозволяє відновити складні смислові асоціації [5], тобто розкрити глибинний смисл того, про що повідомляється.

У зв'язку із цим мовознавець А. Болдирева виокремлює *дві фази створення гумористичного ефекту*: фазу породження гумору адресантом за допомогою мовних засобів; фазу сприйняття гумористичного повідомлення адресатом із багатоваріантним когнітивним процесом виникнення гумористичного ефекту [2, с. 4]. Гумор є різновидом комічного, який позначає незлобливо-насмішкувате ставлення до об'єкта сміху, поєднуючи глузливість і співчуття, зовнішньо комічне трактування та внутрішню причетність до того, що здається смішним. Інакше кажучи, гумор можна визначати через поняття «комічне» та «смішне», які є його родовими ознаками [2, с. 7; 4]. Виникнення ефекту ошуканого сподівання є необхідним етапом у процесі формування гумористичного ефекту [2, с. 9]. Порушення норм на *логіко-поняттєвому рівні* включає інтерпретаційний компонент, тобто адресат усвідомлює порушення логіки мислення, коли створюються абсурдні ситуації, що перебувають за межами раціональної основи [8, с. 17–18]. У різних типах текстів *гра слів* функціонує по-різному. П. Бокова зазначає, що в деяких гумористичних оповіданнях каламбур може реалізувати лише функцію гри, мати необразливий характер, може бути засобом критики [1, с. 48]. В. Санніков вважає, що каламбур виконує *маскувальну* функцію [9, с. 59]. О. Воронічев зазначає, що з *композиційною* функцією тісно взаємодіє ще одна, яку він пропонує називати *смислоутворюючою* [3, с. 10]. Учений виокремлює *ідейно-тематичну функцію*, оскільки доцільне використання каламбурів у художньому тексті нерідко сприяє розвитку авторського задуму [3, с. 11, 12]. Крім того, цей автор згадує про *ілюстративну, естетичну* або *гедоністичну функції* каламбурів. Для розмовного мовлення атрибутивною є *розважальна (релаксаційна) функція* каламбуру [3, с. 13]. Ми хочемо згадати про те, що *паронімічна атракція* є одним із найбільш поширених прийомів створення каламбурності [3, с. 13].

До того ж гумористичний текст має такі функції: *розважальна, фатична, регулятивна, перемікальна, атрактивна, мовотворча, критична* й ін. Вказані авторкою функції є засобом прагматичного впливу. Аналіз прагматики гумористичного спілкування дозволяє розкрити механізми використання функціонально-стилістичних засобів у різних типах дискурсу [8, с. 31].

Аналізуючи твори О. Генрі, ми не можемо залишити поза увагою відому історію кохання ("The gift of the Magi"), готовності до самопожертви заради щастя своєї половини Джима та Меггі: вона підстригла своє волосся, щоб придбати ланцюжок для годинника, який він продав, щоб порадувати її гребінцями. Опис волосся та годинника наповнений образністю, містить алюзії до відомих персонажів давнини Queen of Sheba, яка відома своєю красою, King Solomon, який був відомий мудрістю, могутністю. Автор перебільшено зазначає, що ці правителі заздрили б цій парі через волосся та годинник. З іншого боку, автор в іншому творі використовує алюзію про битву Титанів, наприклад: *They fought between the tables like Titans, and glasses crashed, and men caught their hats up <...>* [14, с. 10], що створює комічний ефект. Сприйняття гумористичного повідомлення, як зазначає А. Болдирева, завжди індивідуальне. На його когніцію можуть впливати різні чинники, наприклад, наявність різних знань про світ [2, с. 12]. *Гумористичний текст*, на думку В. Карасика, є текстом, який занурений у ситуацію сміхового спілкування. Типові ознаки такої ситуації, а саме: комунікативний намір співрозмовників віддалитися від розмови, яку вважають серйозною; певна гумористична тональність у спілкуванні; існування характерних для певних лінгвокультур моделей сміхової поведінки [4, с. 304, 305; 7]. Гумористичне повідомлення варто сприймати як *подвійне за своєю формою і змістом*. Важливу роль у породженні гумору відіграє елемент несподіваності. Як підкреслює А. Болдирева, «суперечливість, що створює основу гумору, можна тлумачити як невідповідність між тим, що очікується, тобто нормою, і тим, що відбувається у дійсності» [2, с. 8].

Однією з наданих автором характеристик у творі "Skylight goom" є вигадані *власні назви*. Вони допомагають читачам чітко зрозуміти характер героїв, виявити їхні типові риси. Отже, він представляє персонажа іменем, яке є характеризуючим, – *Mr. Skidder* [14, с. 16], тобто автор імплікує інформацію про те, що орендар займає хитку позицію в житті. А вже серед значень дієслова *to skid* – *ковзатися, спускатися, різко падати* й ін. До того ж дивує номінація *Miss Purdy* [14, с. 12], тобто «холо-сенький», що вживають із позначкою "childish talk". Цікавим видався контекст, коли місіс Паркер пропонувала помешкання в такий спосіб: *"In this closet, <...> "one could keep a skeleton or anaesthetic or coal – "But I am neither a doctor nor a dentist"* [14, с. 16], намагаючись підкреслити просторість кімнати, перелічила ті речі, які можна зберігати у кладовій. Хоча це викликало здивування в міс Лісон, яка не була ні лікарем, ні дантистом, цей факт, у свою чергу, вразив місіс Паркер.

Нашу увагу привернула думка В. Карасика про те, що гумористична інтенція меншою мірою характеризується лінгвокультурною специфікою, адже бажання пожартувати є інтернаціональним; розуміння жарту вплетене в загальний контекст культури [4, с. 306, 307]. На думку цього мовознавця, *гумористичну інтенцію* варто сприймати як певну характеристику комунікативної поведінки мовця, бажання організувати деяку гумористичну ситуацію. З іншого боку, *гумористична тональність* є настановою комуніканта на певну ситуацію, яка відзначена гумором [4, с. 306]. Тепер розглянемо приклад, який привернув нашу увагу: *"Jawn, <...> "I'm sorry I was hasty wid ye". "Twas hasty pudding, as ye say", – said her husband, and hurryup turnips and get-a-move-on-ye coffee. "Twas what ye could call a quick lunch, all right, and tell no lie"* [14, с. 14]. У ньо-

му та в наступному прикладі особливості вимови персонажів представлені шляхом використання певних графічних засобів: *"I'll make you change the spelling of "regrets" to "c-h-e-q-u-e"* [14, с. 332]; *sweetbreads-on-toast* [13], отже, саме таке графічне представлення автором особливостей вимови зосереджує увагу читача.

У такому мовному контексті ми спостерігаємо частотне вживання звука *f*, що сприймаємо як алітерацію: *Mr. Hoover, who was forty-five, fat, flush and foolish* [14, с. 18], що дозволяє краще розкрити характер і особливі риси зовнішності персонажа. Розглянемо інший приклад із твору: *<...> moral reflection that life is made up of sobs, sniffles, and smiles, with sniffles* [14, с. 1], де є скупчення різних іменників із різними смисловими асоціаціями та превалювання звука *s*. Алітерація як стилістичний прийом передбачає повтор однорідних приголосних звуків, що слугує меті підвищити інтонаційну виразність повідомлень, емоційно поглиблює їхній змістовий зв'язок. У цьому та наступному прикладах ми помітили пароніми й алітерацію: *He has tried to alleviate my distress, but without success. Oh, Lordy! Ow-ow-ow!* [13]; *When one loves ones art no service seems too hard* [14, с. 21]. Елемент, який гарантує каламбуру успіх, це непередбаченість тієї чи іншої ланки в ланцюгу мовлення, тобто це так званий ефект раптовості [1, с. 49]. В аналізованому матеріалі зафіксовано приклад: *<...> flowing necktie and a capital tied up somewhat closer* [14, с. 21], який характеризує особливості зовнішності. Каламбуром є особливе використання слів або словосполучень, які є полісемантичними, здатні викликати гумористичний ефект, можуть звучати як зовсім інше слово. У представленому уривку ми спостерігаємо поєднання *necktie* та *tied up*, які за схожого звучання мають різні значення, а саме: *краватка* або *шарф* і *прив'язувати*. З іншого боку, надзвичайну емотивну функцію має стилістичний прийом *зевгма*, який створює каламбурні контексти в коротких оповіданнях О. Генрі. Розглянемо ілюстративний приклад із твору "A service of love": *<...> when she saw the orchestra seats and boxes unsold she could have sore throat and lobster in a private dining-room* [14, с. 22]. В інших оповіданнях аналізованого автора також використано *зевгми*, розглянемо приклади: *A stout, spectacled gentleman took the vacant half of my seat with a friendly nod, and unfolded a newspaper* [14, с. 298]; *This Mayor Banks was in bed all but his whiskers and feet* [13]. За допомогою використання такого стилістичного прийому можуть створюватися семантично-хибні ланцюжки в різних повідомленнях: *"Mr. Toomey, an insurance solicitor by birth and an investigator by profession"* [14, с. 12]. Отже, у мовному матеріалі задіяні спеціальні засоби для реалізації категорії гумору. У наведеному прикладі є чергування звуків *n* та *m*: *"Nearly everybody nowadays knows too much – oh, so much too much – of real life"* [14, с. 315]; *Editor Westbrook gazed through his nose-glasses with a sweetly sorrowful, omniscient, sympathetic, sceptical expression* [14, с. 332], у другому випадку – домінування звука *s*, це може створювати ефект шипіння. Як відомо, для багатьох засобів і прийомів гумористичного зображення характерні яскрава образність, експресивність, вони привертають увагу реципієнтів відповідних текстів, наприклад: *"living hand to mouth, heart to heart with the people, throwing heads or tails with fortune for his last coin"* [13], переважає звук *h*, отже, можна спостерігати, що фонетичні можливості каламбурного «обігрування» слів проявляються у прийомі використання звукопису.

Окрім *зевгми*, іншими прийомами створення гумору в американській народній сміховій культурі вважають антиклаймекс, алогізм, доведення до абсурду [8, с. 9]. У реченні “*I’m going to call you “Pete”*” [14, с. 40] вжито звертання до собаки, коли використовують ім’я людини, в іншому випадку знову є прозора номінація *Wiggle-and-Skip* [14, с. 40]. На наш погляд, у творі О. Генрі застосовано ефект мовної гри. Як це зазначено С. Міхейкіною, ефект *мовної гри* обумовлений включенням знака в новий асоціативний контекст. Це забезпечує прогноз сприйняття мовних одиниць із розрахунком на певну реакцію адресата [5]. Існує думка, що комічне варто вважати *грою зі змістом*, когнітивним механізмом якої є *комічна інконгруентність*. Отже, несподіваність, суперечності, відхилення від норми є чинниками створення комічного ефекту [8, с. 15]. Багато науковців поділяють таку точку зору. Основу мовної гри створює асоціативний потенціал слова, який можна визначити як асоціативну валентність знака, яка виявляється у трьох властивих знаку відносинах, а саме: 1) те, що означає, – те, що означається (внутрішньослівний асоціативний зв’язок); 2) системна парадигматика і синтагматика (міжсловний асоціативний зв’язок); 3) актуальні відносини між знаками (зона контекстуально-асоціативного зв’язку) [5]. Отже, необхідно розглянути приклади з використанням різних значень однієї номінації, як-от: “*Tell me, does a week pass in which you do not read in the papers of a case of aphasia – of some man lost, wandering nameless, with his past and his identity blotted out – and all from that little brain-clot made by overwork or worry?*” “*I always thought,*” <...> “*that the clot in those instances was really to be found on the brains of the newspaper reporters*” [14, с. 298]. У цьому уривку автор використав гру слів, а саме *clot* можна зрозуміти у значенні *розумові здібності, згусток крові, який може призвести до порушення функції мозку*. Якщо розглянемо інший контекст твору, наприклад: “*Are you sure you know me?*” <...> “*No*”, – *she said, smiling*, – “*I was never sure of that*” [14, с. 303], тоді можна припустити, що в ньому представлено різні значення *know* – *впізнавати* та *дійсно знати*, якою є людина. Тут обігруються значення, є в контексті полісеманти. Автор майстерно використовує потенціал багатозначних мовних одиниць. Проблема розуміння комічного тексту, як зазначено В. Самохіною, гостро відчувається в сучасному суспільстві, адже зміст жарту спонукає адресата до інтенсивної мислинневої діяльності [8, с. 5], що свідчить про ментальну основу гумористичного.

Не можемо залишити поза увагою дослідження важливу роль так званих маркерів – антропонімів. Як відомо, вони є частотними в разі номінації різних персонажів, під час побудови комічних асоціацій або конотацій жанру анекдоту. Проте нам варто зазначити, що вони є типовими не тільки для цього жанру. Вагомими є їхні функції, а саме такі: *створення комічного образу або ситуації, експресивно-емоційна, дейктична, культурологічна, орієнтувальна, видільна, алозивна* [8, с. 9]. Розглянемо приклад для ілюстрації: *I’m not a regular preordained disciple of S. Q. Lapius* [13], тобто не просто лікар, а *disciple of S. Q. Lapius*, що звучить іронічно. У смішних *власних назвах* міститься гумористичний заряд, наприклад: *Mr. Biddle* [13], тобто невелика торбинка; *Miss Longnecker* [14, с. 17], що жінку варто вважати занадто допитливою, вона втручається в особисті справи інших людей. Способи відтворення гумористичних елементів у художніх творах залежать від типу гумору, який лежить в їхній основі. Як уважають у мовознавстві, найменше труднощів викликає *ситуативний тип гумору*. Це може

бути пов’язано з тим, що він зазвичай швидко розпізнається в тексті художнього твору [6, с. 332]. *Інконгруентність* створюється за допомогою мовленнєвих прийомів *зевгми*, каламбуру, парадоксу; відбувається з’єднання двох контрастних за значенням слів (що містять антонімічні семи, які розкривають суперечність описуваного), речень або ситуацій [8, с. 17, 18]. Отже, типовими рисами американського фольклорного гумору вважають показну хоробрість і відкритий виклик небезпекам [10, с. 7]. Варто зазначити, що аналіз зразків *жанру* американського “short story”, який здійснено О. Шонь, вказує на те, що їхній мовний стиль відзначається стилістично, інтегруючим навантаженням на текст [10, с. 18, 10].

Висновки. Каламбур є важливою компонентою ситуативного гумору, він реалізує комізм повідомлення за допомогою низки мовних засобів у коротких оповіданнях, для яких лаконічність та належність до американської лінгвокультури є визначальними. Виникнення гумористичного ефекту зумовлене ментальною діяльністю людини, він є явищем лінгвокогнітивним та лінгвокультурним водночас. Каламбур визначають як особливе гумористичне використання слова (фрази), що має декілька значень або звучить як інше слово. «Каламбур» є синонімом поняття «гра слів», він має потужний образний потенціал, реалізує багатозначність. До того ж цей засіб варто розуміти як поліфункціональний у мовознавстві.

У перспективі подальших наукових пошуків – лінгвокогнітивні та лінгвокультурні аспекти використання каламбурів для вивчення характеристик мовлення осіб різного соціального становища в сучасній американській лінгвокультурі.

Література:

1. Бокова П. Каламбур, або гра слів. Проблеми та особливості перекладу. Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. 2017. Вип. 27. С. 45–50. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/psptkl_2015_27_7.pdf.
2. Болдирьова А. Мовні засоби створення гумористичного ефекту: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі романів П.Г. Вудхауза) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Одеса, 2007. 25 с.
3. Вороничев О. О стилистических функциях и сферах употребления каламбура. URL: http://school2100.com/upload/iblock/f8f/Voronichev.pdf.
4. Карасик В. Языковой круг. Личность. Концепты. Дискурс. Москва : Гнозис, 2004. 390 с.
5. Михейкина С. Технология каламбура : автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01. Москва, 2008. URL: http://cheloveknauka.com/tehnologiya-kalambura#ixzz51MjPgZ4D.
6. Підгрушина О. Способи відтворення гумору в українському художньому перекладі. *Мова і культура*. 2014. Вип. 17. Т. 3. С. 329–334. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2014_17_3_53.
7. Самохіна В. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США: текстуальний та дискурсивний аспекти : автореф. дис. ... докт. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2010. 38 с.
8. Самохіна (Дмитренко) В. Функционально-коммуникативная сущность юмористической коммуникации. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/55074/60-Samokhina.pdf?sequence=1.
9. Санников В. Каламбур как семантический феномен. *Вопросы языкознания*. Москва. 1995. № 3. С. 56–69.
10. Шонь О. Мовностилістичні засоби реалізації гумору, іронії і сатири в американських коротких оповіданнях : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Львів, 2003. 23 с.
11. Cambridge Dictionary. URL: https://dictionary.cambridge.org.
12. Collins Dictionary. URL: https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/pun.

13. O. Henry. The gentle grafyer. Jeff Peters as a personal magnet. URL: <http://booksonline.com.ua/view.php?book=17816>.
14. Short stories from 100 Selected Stories by O Henry. URL: <https://ucaecemdp.edu.ar/wp-content/uploads/2016/10/Short-stories-from-100-Selected-Stories.pdf>.

Yevtushenko N. Pun as the component of situational humour in the short stories by O. Henry

Summary. In the article dealt with the thorough analysis of the use of the pun in the short stories written by O. Henry. Specificity of American humor and its typical properties are largely due to the historical development of the United States. The following tasks: to give the definition of pun, to define its main functions, to reveal the basic characteristics of the category of humor, to present the peculiarities of the genre *short story*, to analyze the linguistic means of realization of pun have been fulfilled in the research. The pun and play of words are viewed as synonyms in this paper. The pun is understood as use of a word or phrase with two meanings, or of words with the same sound but different meanings. The functions

of the humorous text are the following: entertaining (relaxational), phatic, regulative, attractive, critical, illustrative, esthetic, hedonistic and others. Humour is defined as subjective psychomental phenomenon. The peculiar features of short stories by O. Henry are brevity and integrative intensity of the text. Situational humour can be revealed when there is the humorous description of the characters, peculiarities of their behavior or various situations. There exist two phases of appearing humorous effect: phase of creating humour with a help of linguistic means; phase of perception of humorous message by the recipient. Comic essence is the play with the contents, its cognitive mechanism is comic incongruence. Thus, unexpectedness, contradictions, some divergence from norm are the factors of creating comic effect. Incongruence is formed by the use of linguistic means of pun and zeugma. The very perception of the humorous message is an individual process. Thorough attention is given to the means of humorous representation in the texts, they are expressiveness and figurativeness.

Key words: pun, play of words, humour, situational humour, short story, functions of pun, zeugma.